GEMEENTE GORINCHEM

Nr. 5

Informele zitting van dinsdag 5 april 2022

Voorzitter: mevrouw R.W.J. Melissant-Briene, burgemeester.

Aanwezig zijn de leden: mevrouw W.T.J. Alba Heijdenrijk, de heren B.C.S. Bahlmann en A. Boutachkourt, mevrouw E.L. Dansen, de heer J.P. van der Geest, de dames P. de Groot en E.W.H. Hamann, de heren M.C. Houtepen, J. Klein en A. Krol, de dames A. Mager en G. Metz, de heer J.C. Oostrum, de dames J. van Oversteeg en W. Paans, de heer M. de Pagter, mevrouw L.P.W. Pellikaan, de heren F. Polatli, N. van Santen en P.C.J. Schefferlie, mevrouw D. Stevens en de heren I. Tekir, D. van Veen en C. van Willigen.

Griffier: de heer S. Vink, adjunct-griffier.

Tevens aanwezig de heren B. Blase en W. Schultink, informateurs.

Afwezig de heer A. Koçak.

*

1. Opening (19.30 uur).....1
2. Vaststellen agenda. 2
3. Beschouwing en gelegenheid tot het stellen van vragen aan informateurs. 2
4. Informateurs reageren op vragen van de fracties.....11
5. Fracties reageren op elkaar. 14
6. Conclusie door voorzitter.....21
7. Sluiting.....21

1. Opening (19.30 uur).

De voorzitter: Goedenavond, dames en heren. Welkom in deze informele raadsvergadering waarin u spreekt over het advies dat door de informateurs is uitgebracht. De heren Blase en Schultink heet ik eveneens hartelijk welkom.
Na het duidingsdebat is het een en ander gebeurd. De informateurs zijn aan de slag gegaan, er zijn de nodige gesprekken gevoerd en u heeft daar allemaal gespreksverslagen van gekregen. Vervolgens hebben de informateurs advies uitgebracht en vandaag gaan we met elkaar spreken over dat advies. U krijgt de mogelijkheid vragen te stellen aan de informateurs over het proces en de informateurs zijn bereid die vragen te beantwoorden. Daarnaast is het met name de bedoeling dat u met elkaar in gesprek gaat, want een advies is een advies en het is belangrijk dat u met elkaar deelt hoe u naar dat advies kijkt: staat u erachter, of wilt u nog andere dingen meegeven? Ik hoop dat we dan aan het eind van deze vergadering met elkaar een rode draad te pakken hebben voor hoe het informatieproces, of formatieproces, verder gaat.

2. Vaststellen agenda.

De heer Klein: Voorzitter. In de conclusie bij agendapunt 6 is al vrij concreet een omschrijving aangegeven. Is dat met een reden gedaan, of is het gewoon overgenomen uit het advies van de informateurs?

De voorzitter: Wat daar staat is puur overgenomen uit het advies, maar het is aan u, als raad, om die conclusies te trekken. Als het anders moet, ga ik andere conclusies trekken. Ik probeer als voorzitter goed te luisteren naar wat u vindt en wat de conclusie is uit deze raad zal ik uiteindelijk formuleren. Dat is dan het besluit op basis waarvan het proces verder gaat.

De heer Klein: Helemaal helder, dank u wel.

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

3. Beschouwing en gelegenheid tot het stellen van vragen aan informateurs.

De voorzitter: U kunt thans een reactie geven op het advies van de informateurs en u kunt uiteraard ook vragen stellen. Het woord is allereerst aan Stadsbelang, de heer Klein.

De heer Klein: Bedankt voorzitter, en een kleine toevoeging: blij u weer te zien in het stadhuis.
Startend wil ik, zonder te veel te vervallen in herhalingen, namens Stadsbelang de informateurs Bert Blase en Wilfred Schultink enorm bedanken voor hun beschikbaarheid, snelheid en uitgegeven advies. Ook willen wij nogmaals uitspreken dat wij enorm verheugd zijn dat we, ondanks onze eigen roerige periode, nog steeds kunnen rekenen op het vertrouwen van de Gorcumer en, naar nu blijkt, ook onze collega-partijen.
Tijdens ons gesprek met de informateurs hebben wij aangegeven de uitslag van de verkiezingen te duiden als een keuze voor lokaal en dat hierin vanuit de inwoners van Gorinchem nog steeds vertrouwen is. Om deze kern te verstevigen, zien wij onder andere de PvdA als een goede aanvulling op deze lokale lijn en zouden wij naast Stadsbelang, Democraten Gorinchem en PvdA graag nog twee extra partijen toevoegen voor een bredere coalitie. Voor Stadsbelang is de samenstelling van deze partijen nog niet in beton gegoten en zullen zeker nog goede gesprekken gevoerd moeten worden over de inhoud. Wel begrijpen wij het advies van de informateurs, maar zouden wij ook graag hun andere genoemde opties verder verkennen alvorens we overgaan tot coalitiegesprekken. Vanuit Stadsbelang hebben we hier nog geen keuze in gemaakt en staan wij open voor verdere gesprekken. Maar let op: hiermee wil ik niet gaan sturen, hiermee wil ik niet mensen buitensluiten, integendeel: ik wil juist open en transparant blijven en tot een gedegen besluit komen. Daarom willen wij vanuit Stadsbelang voorstellen om eerst een tweede informatiefase in te gaan, waarin deze verschillende opties gezamenlijk met de informateurs en de partijen nader besproken worden. Hierdoor kunnen we gezamenlijk voor de komende vier jaar een goed besluit nemen.
Tot slot willen wij ook de adviezen met betrekking tot de raadsagenda en het aanpakken van de bestuurscultuur ter harte nemen en hoe dan ook onderdeel laten zijn van de komende periode. Het mag namelijk niet zo zijn dat een slechte bestuurscultuur ten koste gaat van de kwaliteit van leven in de mooiste vestingstad van Nederland. Bedankt.

De voorzitter: Dank u wel. Democraten Gorinchem, de heer Schefferlie.

De heer Schefferlie: Voorzitter, dank u wel. Deze termijn is bedoeld om vragen te stellen aan de informateurs en onze eigen reflectie te geven en toelichting op onze inbreng in de eerste informatieronde. Aanvankelijk zouden wij eigenlijk geen vragen hebben gehad voor de informateurs, want we vonden het een duidelijke weergave en een aansprekend advies. Sowieso denken wij dat het goed is de informateurs te bedanken voor hun inspanningen en hun inzet, om ons te helpen toe te groeien naar een stabiel bestuur in Gorinchem, maar vooral ook omdat ze meteen concreet en direct suggesties hebben gedaan om onze samenwerkingscultuur een positieve impuls te geven. Die betere samenwerking geef je natuurlijk op elk moment dat je hier staat, glans of niet. Wij zullen in ieder geval proberen om daar constructief onze bijdrage in te leveren. Improviseren vinden we op zich wel leuk, en dat zal ook vanavond wel moeten, gelet op de inbreng daarnet van Stadsbelang, want waar wij aanvankelijk geen vraag hadden aan de informateurs, zijn we vanwege het toch wel duidelijke advies zoals dat naar voren is gebracht ook wel benieuwd op wat voor manier de inbreng van Stadsbelang is geïntegreerd in het uiteindelijke eindadvies. Dat neemt niet weg dat het, zeg maar juist passend in die beoogde samenwerkingscultuur, voor ons heel belangrijk is dat juist de winnaar van de verkiezingen, en de grootste partij, zich ook senang voelt bij een uitkomst voor de vervolgfase. We hebben daarnet gehoord dat het in ieder geval voor Stadsbelang fijn zou zijn als er een nadere verkenning plaatsvindt, om die eigenlijk scherper te stellen. Voor onszelf was dat eigenlijk wel gelukt; daar kom ik zo even op terug.
Ik wil graag de verschillende adviezen even langslopen. Het coalitieakkoord in combinatie met een raadsagenda is een advies dat wij graag omarmen. Wij denken dat een coalitieakkoord nodig is om sturing te geven aan onze ambities en een daarop aanvullende raadsagenda lijkt ons vooral handig om de raad in de gelegenheid te stellen vooral die agenda te bepalen, waarbij wij ons ook goed kunnen voorstellen dat oppositiepartijen niet staan te trappelen om dat helemaal dicht te timmeren. Dat haalt natuurlijk ook een beetje de lol en de scherpte uit de controlerende taak van ons als raad. Wij zouden het ook fijn vinden als de informateurs langer aan ons verbonden blijven in het vervolg. Hun suggestie om alle fracties in het vervolg van het proces te blijven betrekken vonden wij een hele goede start, om ook weer te werken aan die betere verhoudingen, dus ook partijen die eventueel niet aan de coalitievorming deelnemen aan de lijn te houden, zeg maar, in het vervolg van het proces, in het bijzonder toegespitst op de vorming van zo'n raadsagenda.
Dan het hoofdgerecht, voorzitter. Eigenlijk gaat dat over de vraag met wie de besprekingen in de vervolgfase zouden kunnen gaan plaatsvinden. Dat was een advies dat eigenlijk in de lijn lag met onze eerste voorkeur: met het CDA en D66, naast Stadsbelang, wijzelf en de Partij van de Arbeid. Het is natuurlijk voor elke partij logisch om een combinatie na te streven waarvan je vermoedt dat het de kans van slagen voor je eigen ambities zo groot mogelijk maakt. In de lijn van onze bijdrage in het duidingsdebat staan wij sowieso open voor een verbreding en die kun je behalve in samenstelling natuurlijk ook op inhoud realiseren. Het paradoxale is eigenlijk dat, als je, zeg maar, een verbeterde bestuurscultuur – *samenwerkingscultuur* zou ik liever zeggen – gaat realiseren, een verbreding eigenlijk niet eens per se nodig zou zijn, want dan kun je het eigenlijk op

inhoud met elkaar weten te vinden en in die zin zou je net zo goed ook een coalitie met vier partijen kunnen vormen. Maar goed, om de oude lijnen tussen de vorige coalitie en oppositie wat te verbreken denken we dat het helpend kan zijn om die verbreding op te zoeken. In elk geval hopen we dat een constructieve coalitie ontstaat die openstaat voor elk goed idee, waar dat ook vandaan komt, net zo goed als we hopen op een oppositie die eigenlijk niet het proces wil dwarsbomen, maar gewoon wil kijken of ze een bijdrage kan leveren. Op die manier kan vast een mooie brug ontstaan.
Op basis van de verkiezingsprogramma's ervoeren wij gewoon eigenlijk een luxe keuze om te kijken met wie je zou willen samenwerken. Wij denken eigenlijk dat met elke partij in Gorinchem inhoudelijk een brug te slaan is. Om dan vooral voor D66 te gaan, als het om onze voorkeur ging in de verbreding, wil ik graag uitleggen dat dat een positieve keuze was, een keuze die onze fractie ook duidelijk is meegegeven in een uitspraak van de ledenvergadering. Daarin werd vooral de manier van oppositie voeren door D66 in de afgelopen periode als relatief positief voorbeeld genoemd voor de betere samenwerking die we nastreven. Ook de vele moties van D66 die de eindstreep haalden zijn een fraai bewijs van de inhoudelijke en relationele potentie. En laten we eerlijk zijn: Democraten 66 heeft wat ons betreft de naam mee. Maar nogmaals: een positieve keuze, want andere opties waren in onze ogen ook goed verkenbaar. Wij hebben daarin specifiek de VVD genoemd. Inhoudelijk zijn er misschien wat meer verschillen, maar we zien daar ook aantrekkelijke aanknopingspunten in. Het lastige is eigenlijk: je kunt ook weer niet iedereen in de coalitie krijgen. Maar we noemen het wel graag een positieve keuze. Het maakt het voor ons tegelijkertijd ook wel weer gemakkelijker om mee te bewegen in de voorkeur van Stadsbelang, omdat zij nu eenmaal meer nodig hebben om hun eigen voorkeur, denk ik dan ook, nader te bepalen. Ik ben natuurlijk wel heel benieuwd welke variabelen daar in het oog komen om dat verder te verkennen. Ik ben ook benieuwd naar de werkvorm, omdat je natuurlijk niet echt, ja, een steeds verdergaande verkering aan wilt gaan met twee opties tegelijkertijd. Tenminste, ik heb dat ooit wel eens geprobeerd en dat was helemaal geen succes. Het is overigens heel lang geleden dat zo'n luxe voor te stellen was!
Ik wil ook wel graag toelichten waarom wij graag verder zouden willen samenwerken met het CDA. Ik ga er even van uit dat de verslaglegging duidelijk genoeg was voor onze voorkeur om met de Partij van de Arbeid en Stadsbelang in de coalitie terecht te komen. Ook het CDA vinden wij een positieve keuze, om meerdere redenen. In de eerste plaats de kwalitatieve bijdrage in het college en de raad van de afgelopen jaren, en die gunnen we eigenlijk Gorinchem opnieuw. Wij denken ook dat het CDA het in Gorinchem relatief gunstig heeft gedaan. Als je de landelijke uitslagen zou extrapoleren, dan had het CDA hier misschien krap-aan één zetel gehaald, en dat zijn er gelukkig twee gebleven. We lazen in het verslag van de ChristenUnie dat het ook goed zou zijn voor de regionale samenwerking wanneer er een christelijke vertegenwoordiging zou zijn in het college. Wij denken niet dat dat belangrijk is om die reden. Wij denken dat bestuurders in de regio per definitie goed met elkaar willen samenwerken, ongeacht of ze wel of niet van een christelijke partij zijn. Maar omdat we natuurlijk steeds meer van ieders inzichten gebruik willen maken, denk ik: nou, oké, als we daarmee helpen, is dat ook weer een extra voordeel van het CDA in een nieuw college.

Voorzitter. Wij kunnen wat korter zijn over de laatste twee adviezen. Laten we inderdaad de samenleving betrekken bij de totstandkoming van het coalitieakkoord. Dat hebben we de vorige keer ook gedaan met een markt en wie weet kunnen we nu een nog mooier idee verzinnen. En laten we die samenwerkingscultuur ook een prominente plek geven op de raadsagenda. Ook dat advies omarmen we van harte.
Voor de tweede termijn wil ik Stadsbelang uitnodigen om een suggestie te doen voor de concrete invulling van, ik zal maar zeggen: een tweede informatieronde. Ik was ook wel benieuwd hoe we het advies hadden genoemd als we het direct hadden overgenomen. Was het dan meteen een formatie, of een pre-formatie? Anyway, het ziet ernaar uit dat we nog een keer moeten verdiepen. Daar horen we graag nog wat meer over in de tweede termijn.
Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Overigens was ik aan het begin van de vergadering vergeten te melden dat de heer Koçak van de PvdA vanavond niet aanwezig kan zijn. Dan nu de heer Oostrum, PvdA.

De heer Oostrum: Dank u wel, voorzitter. Ik kan het een stuk korter houden. Om te beginnen wil ik in ieder geval de beide informateurs danken voor de goede inhoudelijke gesprekken en het daarop gebaseerde advies. Overigens ook dank aan de collega's voor hun openhartige inbreng die in de verslagen terug te vinden is. Ik lees toenadering en dat is een positief signaal naar elkaar toe, maar vooral ook een positief signaal naar de stad. Ik zie ook dat er brede overeenstemming is over een coalitieakkoord en een raadsagenda naast elkaar en dat advies zou ik graag overgenomen zien worden.
De verslagen gelezen hebbend, begrijp ik het advies van de informateurs. Ik ben eigenlijk ook een beetje verrast door de inbreng van Stadsbelang om een parallelverkenning met andere combinaties te doen, naast de verkenning CDA, D66. Ik mis de achterliggende argumenten, lees die althans niet in de verslagen, noch in het advies van de informateurs. Ik kan me dan ook voorstellen dat de informateurs zich door deze optie verrast, om niet te zeggen 'not amused' voelen, en dat is eigenlijk gelijk mijn vraag aan de informateurs: om daar straks een antwoord op te geven. Ik ben eigenlijk ook wel benieuwd hoe Stadsbelang dit proces dan vervolgens voor zich ziet. Gaan we nu eerst een verkenning doen met de oude coalitie en D66 erbij en als dat proces is afgerond nog eens zo'n zelfde rondje met CDA en VVD, of nog een rondje met D66 en VVD? Hoe ziet Stadsbelang dat? Dat hoor ik graag in tweede termijn, na de reactie van de informateurs. Overigens merk ik op dat in het verslag van de informateurs te lezen valt dat wij als PvdA duidelijk hebben aangegeven dat D66 inhoudelijk het dichtst bij ons staat en VVD het verst af. Voor de PvdA is het advies van de informateurs dan ook duidelijk en wat ons betreft leidend voor het vervolgproces.
Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. VVD, de heer Van Santen.

De heer Van Santen: Dank u, voorzitter. Hartelijk dank nogmaals voor de inzet van de informateurs en zeker ook naar de collega's voor de transparantie. Ik vond een aantal verslagen van veel openheid en helderheid getuigen, en dat is fijn.

Als we naar het adviesrapport en de toegestuurde verslagen kijken, zien wij vooral de rode draad met veel positieve geluiden en mogelijkheden terug in de stukken. We lezen in een van de bevindingen dat Gorinchem een stabiel, vernieuwend en krachtig bestuur verdient met een zo breed mogelijk draagvlak, en daar kan de VVD zich in vinden. Verder zien wij in de verslagen ook een aantal eerste genoemde dwarsverbanden terug. De informateurs hebben op basis daarvan een aantal uitgangsposities van de gesprekken meegegeven en daarbij wordt inderdaad ook gesproken over die lokale lijn, de 'lokale lijn plus' moet ik eigenlijk zeggen, met daaromheen verschillende combinaties. Ik citeer: "Aan die verschillende combinaties zijn voordelen verbonden. Het was voor de informateurs op dit punt niet eenvoudig daarin te adviseren." Wij kunnen ons dat goed voorstellen na die eerste, lange gespreksronde. Wij lezen hieruit ook dat de lijnen dicht bij elkaar kunnen liggen en dat er zeker meerdere wegen naar Rome zijn. Een verdieping op die voordelen kan dan wellicht wenselijk zijn. Een prettige gedachte van de collega's van Stadsbelang om daaraan meer invulling te geven. Dat hoeft, denk ik, ook niet heel complex te zijn. Verder vond ik het vooral fijn te lezen dat er meer eenduidigheid ontstaat met elkaar over de raadsagenda, naast een coalitieakkoord. Dat is hartstikke mooi, want op die manier sluit je sowieso niemand uit en kun je er voor iedereen zijn in de stad. Daarbij blijven we aangeven dat diversiteit goed is, als dat lukt. Gelukkig zien we dat bij de raad al grotendeels terug, een eerste goede stap. Verder heb ik geen specifieke vragen. Tot zover even de inbreng vanuit onze fractie. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan de heer De Pagter, ChristenUnie/SGP.

De heer De Pagter: Dank u wel, voorzitter. Dank ook aan de informateurs voor het uitgebrachte besluit en dank voor het besluit waarin gesproken wordt over het coalitieakkoord en de raadsagenda. We waren toch wel verrast door dit besluit, gezien de uitkomsten van de verkiezingen en de inhoud van het duidingsdebat van 22 maart jl., waarin we de tendens te zien kregen dat het qua huidige vorm van de coalitie toch niet logisch was dat deze in dezelfde vorm zou doorgaan. Het besluit komt daarbij wat vreemd over. De analyse wat betreft de bestuurlijke vernieuwing delen we, de weg ernaartoe vinden we alleen wonderlijk. Het wordt nu gezocht in procesmatige vormen voor het realiseren van de bestuurlijke vernieuwing en niet in verandering vanuit de coalitie zelf, een verandering van binnenuit. Zowel de kiezer als diverse partijen hebben zich uitgesproken tegen het voortzetten van de huidige coalitie. Het toevoegen van slechts één partij in het advies lijkt ons daarom niet logisch. Diverse partijen hebben aangegeven dat we op een andere manier aan de slag moeten gaan, op een andere manier de bestuurscultuur moeten gaan realiseren door een verbreding van de coalitie, die gerealiseerd kan worden vanuit de oppositie. Het resultaat zoals wij dan nu lezen is eigenlijk: doe hetzelfde, alleen met D66 erbij, en dan blijft de vraag over: wat is er dan anders qua bestuurlijke vernieuwing?
Een ander uitgangspunt voor de gesprekken was dat Gorinchem een stabiel, krachtig en vernieuwend bestuur nodig heeft. Dit zou dan geheel op het conto van D66 komen, lijkt het nu. We achten de fractie van D66 zeer hoog, maar we vragen ons wel af of twee zetels ten opzichte van veertien zetels daadwerkelijk de realisering van die verbreding, die aanvulling vanuit de oppositie is die we voor ogen hadden. We zien dat juist door het advies dat er nu ligt de mogelijkheid tot een verkenning op een bredere, andere coalitie

nu al de pas afgesneden lijkt te worden. Daarom zijn we blij met de suggestie van Stadsbelang om ook op andere manieren een coalitie te verkennen, door in gesprek te gaan met andere partijen. We vinden het jammer dat de kleinere partijen niet in het advies genoemd worden: Gorcum Actief met een zetel winst, onze partij, ChristenUnie/SGP, met winst en zelfs ook de SP. Die worden alle drie niet genoemd.
We streven naar minder scherpe verhoudingen tussen de coalitie en de oppositie en je kunt je afvragen of dit gerealiseerd wordt door de huidige coalitie te herstarten. Wanneer je kijkt naar een herstart in het zakelijk leven, dan spreken we over reorganisaties. Dan wordt de structuur daadwerkelijk gewijzigd, anders geformuleerd en worden processen anders uitgevoerd. Op dit moment zien we niet dat het advies daadwerkelijk spreekt van een verandering, van een reorganisatie. We hebben het over een motorblok. Het motorblok heeft de afgelopen vier jaar niet goed gefunctioneerd, dat zegt de verkiezingsuitslag, en het is nu niet zo dat het motorblok gerepareerd is. In onze optiek is er een derde zitrij aan de auto toegevoegd. We kunnen nog steeds niet honderd procent rijden met de auto, maar we kunnen wel meer passagiers meenemen. Ons verzoek is om de tijd te nemen om tot de juiste coalitie te komen, door met elkaar in gesprek te gaan, er geen haastwerk van te maken. De kleinere partijen, zoals ChristenUnie/SGP, maken ook graag onderdeel uit van die gesprekken, maar momenteel zijn ze geen onderdeel van het advies, alhoewel het advies van de informateurs aan de gemeenteraad ook blijk geeft van enige schroom, namelijk om toch ook andere denkbare opties te bespreken. Blijkbaar is in de informatieronde langs de bekende breuklijn het geluid gehaald: vier of vijf partijen hebben de variant van de huidige coalitie plus D66 als voorkeur aangegeven, maar er zijn in ieder geval vier andere partijen die ongetwijfeld ook andere opties hebben benoemd. Als ChristenUnie/SGP zien we ook ruimte voor andere alternatieven, en ook om deze te overwegen. Andere coalitievormen zijn in ieder geval een suggestie voor verandering. We willen er juist op aandringen andere vormen van de coalitie verder te onderzoeken. We zien het ook als een gemiste kans dat de kleinere partijen niet mee zijn genomen in het advies, omdat deze ook twee vrouwelijke wethouders kunnen leveren. We weten dat het de vrouwen zijn die vaak hun mannetje kunnen staan en waar je wellicht last van kunt hebben in het college, maar wellicht is dat juist wel nodig om tot de gewenste verandering van cultuur te komen, vernieuwing van binnenuit. Ik ben blij dat de heer Klein van Stadsbelang het al aangaf in zijn rede. We willen jullie ook van harte uitnodigen om gesprekken te voeren met alle partijen, zonder dat al sprake is van een motorblok, of hoe het ook genoemd gaat worden, open en transparant, met als doel een coalitie te vormen die aangevuld is vanuit de voormalige oppositie, waarbij geen enkele partij bij voorbaat aan de kant staat en het nadrukkelijke doel is om een brug te slaan door te inventariseren wat in het coalitieakkoord en de raadsagenda opgenomen moet worden en ook nadrukkelijk een brug geslagen wordt naar de stad. Deze bruggen hebben we nodig om het vertrouwen in het bestuur te herstellen, ook in de stad. Dat zal onderdeel moeten uitmaken van vernieuwing in Gorinchem. Wij wensen eenieder daarbij Gods wijsheid en zegen toe in de komende periode van formeren.
Vragen die ik heb aan de informateurs. De eerste vraag luidt hoe u bent gekomen tot een motorblok van drie partijen en daaraan CDA en D66 hebt toegevoegd. Dit lijkt op een vorm van voorsortering, terwijl in het advies ook andere vormen van coalities besproken zijn. Hoe moet bestuurlijke vernieuwing gerealiseerd worden vanuit de coalitie zelf, dus

van binnenuit? We zien dat de coalitie die voorgesteld is in het advies optelt tot 16 zetels. Daarmee zou de verhouding coalitie/oppositie wellicht uit balans kunnen zijn. Er zijn ook andere vormen mogelijk: 15-10, 14-11, en ik ben benieuwd wat de zienswijze van de informateurs op deze verhouding is.
Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Gorcum Actief, mevrouw Hamann.

Mevrouw Hamann: Dank u wel, voorzitter. De informateurs, Bert Blase en Wilfred Schultink, rapporteren dat de gesprekken met alle partijen op 23 maart openhartig en constructief waren. Dat vonden wij ook. Des te teleurstellender is de rest van dit verslag, waarin in feite handhaving van de oude coalitie, en ook machtsstructuur, wordt geadviseerd. Als dat de uitkomst is, is dat de uitkomst, maar wij zien daarin geen vernieuwing, zelfs geen oude wijn in nieuwe zakken. Het blijft dan gewoon zoals het de afgelopen vier jaar was. De uitslag van de verkiezingen wordt als 'leidend' gezien. Daarover valt nu te twijfelen. In aantallen zetels is dit advies inderdaad te rechtvaardigen, maar het doet geen recht aan toch wel duidelijk stemmenverlies van de oude coalitie en stemmenwinst voor de oppositiepartijen, uitzonderingen daargelaten. In hoofdlijn heeft de oude coalitie toch een flinke tik gekregen. Dat zien wij niet terug in dit verslag. Het motorblok was, en is volgens ons, een verbondenheid tussen Democraten Gorinchem en de Partij van de Arbeid. Stadsbelang is in feite toch een hele nieuwe partij geworden, met allemaal nieuwe mensen en raadsleden, de grootste en daarmee nu aan zet. De rode draad bij dit alles is de bestuurscultuur, die de afgelopen vier jaar zo snijdend was. Dat moet anders, zo staat in het verslag. Een externe adviseur zou uitkomst kunnen bieden, maar wij geloven dat, als de oude machtsstructuur blijft bestaan, zoals nu het plan is, met dezelfde mensen aan top, er helemaal niks verandert in Gorinchem. En dat doet dan dus geen recht aan de verkiezingsuitslag, vinden wij. Het bewijs hiervoor is nu al zichtbaar. Het demissionair college stampt gewoon door, alsof er helemaal geen verkiezingen zijn geweest. Er wordt haast gemaakt met de coalitievorming en het demissionair college gaat gewoon door op de ingeslagen weg van voor de verkiezingen. Er wordt haast gemaakt. Vorige week donderdag spraken we op één avond achter elkaar eerst met fractievoorzitters over dit verslag en hoe dit te behandelen en er werd al meteen een programma voor die andere bestuurscultuur gepresenteerd en vervolgens meteen drie sessies, waarvan er twee zo beleidsgevoelig zijn, dat ik op z'n minst verwacht dat die onderwerpen voor bespreking in de coalitieonderhandelingen vatbaar moeten zijn. Onderwerpen als vluchtelingenopvang en woningbouw. Hoe belangrijk wil je het hebben? Vleugels van de stad, 2.000 woningen, slechts 12% is sociaal. Wat stond er nou in onze verkiezingsprogramma's? Ik heb ze allemaal gezien, maar dat was niet dit verhaal! Dit zijn onderwerpen die nog besproken dienen te worden. En er zou toch aan de voorkant gewerkt worden? Waarom mogen al die nieuwe raadsleden dit niet eerst eens allemaal even bestuderen en met elkaar bespreken?
Wij zien dus vooralsnog geen enkele verandering in bestuurscultuur, integendeel. En we verbazen ons over de sturende en bagatelliserende uitspraak in het verslag van de heren Blase en Schultink dat iedere andere coalitiemogelijkheid als niet realistisch wordt weggezet. Wij kunnen nogal wat varianten bedenken die wél realistisch zijn, zeker als het vasthoudende machtsblok, Democraten Gorinchem en Partij van de Arbeid, elkaar

eindelijk eens een keertje zou loslaten. Het hele verslag lijkt toe te schrijven naar wat het huidige machtsblok is en wil. Andere partijen, Gorcum Actief nota bene de enige met zetelwinst na de verkiezingen, wij worden niet eens genoemd. Wij twijfelen aan de neutraliteit van deze hele opzet. Wat ons betreft is de grootste partij van Gorinchem nu aan zet. We zijn heel blij te horen dat er een tweede informatieronde komt en wat ons betreft gaat die informatieronde over inhoud. Dan zouden alle partijen gevraagd kunnen worden en dan kunnen we gaan kijken waar de match zit. Zo kunnen we het hebben over inhoud. Ik wens u veel succes.

De voorzitter: D66, de heer Tekir.

De heer Tekir: Goedenavond, voorzitter en aanwezigen, dank u wel. Laat ik vooropstellen dat wij vanuit D66 blij zijn met dit vervolg van het open en transparante informatieproces. Het duidingsdebat en de benoeming van de informateurs was daar een belangrijke stap in, en deze openbare beschouwing daarop is een vanzelfsprekend vervolg. Daarmee werken we nu al aan een nieuwe bestuurscultuur, nieuwe verbindingen en een nieuw elan. Als het aan D66 ligt, houden we deze koers ook de komende vier jaar vast, en dat doen we met z'n allen.
Terug naar het advies van de informateurs. Wij zijn blij dat daar elementen in zitten die ons handvatten bieden om meteen de daad bij het woord te voegen, zoals het werken met een raadsagenda naast een coalitieakkoord. Wij zijn blij dat door middel van zo'n raadsagenda de voltallige raad betrokken wordt bij de gemeenschappelijke ambities. Er is tenslotte meer dat ons bindt dan wat ons scheidt in Gorinchem. We zijn wel benieuwd hoe die verschillende gesprekken er straks uitzien. Vinden de gesprekken tegelijkertijd plaats? Zo ja, hoe bepalen we welk onderwerp aan welke tafel wordt besproken? En nog belangrijker: hoe voorkomen we dat in die gespreksstromen al een scheidslijn ontstaat tussen coalitie en oppositie? Graag iets meer toelichting daarop.
Zoals in het duidingsdebat ook al aangegeven, is het voor D66 van belang dat er een coalition of willing wordt gevormd om tot een nieuwe bestuurscultuur te komen. Die bestuurscultuur vormt tenslotte de smeerolie om alle uitdagingen te lijf te gaan, en dat kan op heel veel terreinen gelukkig raadsbreed, aangezien we allemaal streven naar een opener bestuurscultuur met het gezicht naar de samenleving.
Natuurlijk zullen ook knopen doorgehakt moeten worden in een coalitie. Daarvoor ligt nu een advies van de informateurs, om in eerste instantie een beoogde coalitie te verkennen bestaande uit Stadsbelang, Democraten Gorinchem, Partij van de Arbeid, D66 en CDA. Dat advies is in onze beleving kansrijk om verder te verkennen en doet ook recht aan het werk van de informateurs, die wij als raad zelf aan het werk hebben gezet. Programmatisch zien wij in deze samenstelling voldoende aanknopingspunten, zoals de aanpak van het woningtekort, het streven naar gelijke kansen, een herziene energietransitie en de oplossing van mobiliteitsknelpunten. Dat neemt niet weg dat er ook met andere partijen programmatische aanknopingspunten bestaan. Als er behoefte is aan een bredere verkenning, stellen wij voor om op z'n minst de drie varianten die de informateurs expliciet noemen daarbij te betrekken, dus D66/CDA, of CDA/VVD, of VVD/D66, op de inhoud. Het gaat dan om wisselende combinaties tussen CDA, VVD en D66 als aanvulling op het motorblok met Stadsbelang, Democraten Gorinchem en de Partij van de Arbeid. Immers, zoals de informateurs zelf ook schrijven bieden alle drie de

combinaties andere kansen met eigen voordelen. Die voordelen zou D66 dus graag op de inhoud willen verkennen, als we uiteindelijk afwijken van het hoofdadvies, wat niet onze voorkeur heeft. Kortom, D66 stelt voor om het vijfpuntige advies van de informateurs allereerst te verkennen en op de inhoud een kans te geven, en als er dan behoefte is aan een bredere verkenning, doen we dat wederom in lijn met het advies van de informateurs, dus met alle drie de opties op tafel. Het staat voor ons buiten kijf dat we het vervolg ook weer voortzetten met deze informateurs.
Dank tot zoverre voor uw input, en een fijne avond.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Van der Geest, CDA.

De heer Van der Geest: Dank u wel voor het woord, voorzitter. Ook namens de fractie van het CDA Gorinchem dank aan de heren Schultink en Blase voor hun tijd en energie, om met al onze negen fracties te spreken. Wij hebben het in ieder geval als een plezierig gesprek ervaren, dat energie gaf en inspiratie. Het is ook goed dat wij met z'n allen besloten hebben die adviezen vandaag te behandelen en ook de verslagen van de verkennende gesprekken openbaar te maken. Dat geeft goed inzicht, denk ik, voor iedereen die dit kan en wil volgen.
Als wij de negen verslagen van de negen gesprekken lezen, zien wij genoeg overeenkomsten om in de komende jaren als gemeenteraad samen te kunnen optrekken. Tegelijkertijd zien we ook een aantal verschillen, soms nuances, en soms ook echt andere prioriteiten, en dan is het toch niet voor niets, voorzitter, dat we hier met negen partijen zijn gekozen. Een echt grote deler is natuurlijk het doorbreken van de politieke cultuur van de afgelopen acht jaar. Allereerst is de stad daarbij gebaat, maar wij zelf ook als stadsbestuur. Niemand die ik de afgelopen tijd heb gesproken van de oude raad of van deze raad heeft zin om dit lekker door te trekken. We hebben dit ook met de informateurs besproken; dit zit in het handelen van ons, van raadsleden, van collegeleden. Wij hebben de informateurs dan ook in het gesprek gevraagd om met adviezen te komen, vanuit hun kennis en praktijk wat zij zien in andere gemeenten: hoe kunnen we dit patroon doorbreken? We zijn heel blij, en de heren ook erkentelijk, dat ze daarvoor een start hebben gemaakt in het advies. De griffie heeft daarvoor vorige week tijdens het fractievoorzittersoverleg ook een eerste start gemaakt. Het was niet het demissionair college, zoals een eerdere spreker zei, maar echt de griffie die dat zelf deed. Onder andere de Q-sessies, dat is meestal nog een werktitel, zijn een instrument waarvan wij wat verwachten. Dit is een begin, en bij het CDA zeggen we dan: en nu doorpakken.
Dan de partijen en de poppetjes, voorzitter. Het samenvattende, heldere advies vraagt een uitspraak van ons vanavond als raad. Allereerst zijn wij natuurlijk als CDA Gorinchem blij dat we uitgenodigd worden om de verkennende gesprekken verder te voeren voor de beoogde coalitie. Tegelijkertijd bracht Stadsbelang aan het begin van deze vergadering ook een tweede informatieronde naar voren. Daarover is volgens mij wel voldoende gezegd. Wij sluiten ons aan bij de vraag, een vraag aan Stadsbelang en wellicht ook aan de informateurs, om een richting te geven over hoe dit verder gaat. De grootste partij moet zich inderdaad, zoals de heer Schefferlie zei, ook senang kunnen voelen bij een richting die we inslaan. Wat ons betreft is dat echt nog de informatieronde en volgens mij is dat ook helder in het samenvattende advies daarbij.

Wij zijn overigens ook blij dat wij door onze inzet in de afgelopen jaren – het is vanavond ook genoemd, maar het blijkt ook uit de gespreksverslagen – positief worden beoordeeld. Wij zitten er constructief in om tot een goede raadsagenda te komen en tot een goed coalitieakkoord. We blijven als CDA Gorinchem aangeven dat we voor grote uitdagingen voor de stad staan, inhoudelijk, op het gebied van lobby, en ook met financiën die onzeker zijn in de tijd waarin we nu leven. Dat vraagt ook om een sterk gebalanceerd team dat gericht is op samenwerking, dat elkaar wil helpen, wat wil gunnen en elkaar steunt als het even tegen zit. Wij willen graag – en gelukkig is dat door een paar meer gezegd – de heren Blase en Schultink vragen om de volgende fase van deze informatie te begeleiden, als dat past binnen de opdracht en binnen hun tijd en energie. Dus dank.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Dansen, SP.

Mevrouw Dansen: Dank u wel, voorzitter. De SP is volgens Democraten Gorinchem blijkbaar geen positieve keuze. Dat is wel een teleurstelling. Gelukkig zijn we in goed gezelschap, want ook ChristenUnie/SGP en Gorcum Actief komen niet in aanmerking en de VVD was wel een optie, maar D66 in de coalitie is kennelijk toch beter, en die gaan zorgen voor de grote vernieuwing. Succes!
De formateurs constateren dat er eensgezindheid bestaat tussen alle fracties op een aantal punten: Gorinchem verdient een stabiel, krachtig en vernieuwend bestuur – dat vinden wij ook –, de uitslag van de verkiezingen is leidend voor het proces en de bestuurscultuur kan en moet beter. Ik ga het even hebben over de eerste en de laatste. Dat de hele raad het erover eens is dat Gorinchem een stabiel, krachtig en vernieuwend bestuur verdient is mooi en dat er ook consensus is over het feit dat de bestuurscultuur hard verbetering nodig heeft is nog beter. Dat we geen krachtig en vernieuwend bestuur gaan krijgen met dezelfde coalitie zou iedereen toch duidelijk moeten zijn, maar helaas is dat ook het geval met het verbeteren van de bestuurscultuur. Oude wijn in nieuwe zakken, u zei het al. Daar gaan we er niet mee komen. Het klinkt allemaal wel mooi, een raadswerkgroep, externe feedback en evaluaties, allemaal best goede ideeën, maar met grotendeels dezelfde mensen gaat dat niet lukken. Ik kom uit de zorg, en daar heb je nogal eens grote veranderingen en opnieuw beginnen met nieuwe besturen. Dan heb je nieuwe mensen nodig, dán ga je dingen anders doen. Het doet mij erg denken aan 2018, toen veel van dezelfde mensen die hier nog zitten ook allemaal nieuwe dingen gingen doen. Het duurde een paar weken en toen was het over. Ik ben een beetje bang dat het weer zo gaat. Wij denken niet dat alles op te lossen is met een rekensom, vijf partijen in plaats van vier in de coalitie. Het gaat niet om aantallen, het gaat om draagkracht. Met dezelfde partijen en dezelfde mensen, denken we dan werkelijk dat de beoogde – misschien wel de oude – wethouders ineens wél antwoord gaan geven, gaan luisteren? Wij zijn bang van niet. We hopen op beter, maar we hebben zorgen.

De voorzitter: Dank u wel. Hiermee hebben we de reacties van alle fracties gehad en is het nu aan de informateurs om te reageren.

4. Informateurs reageren op vragen van de fracties.

De voorzitter: De heer Blase heeft het woord.

De heer Blase: Voorzitter. Ik sta hier mede namens collega Wilfred Schultink. Wij hebben samen eigenlijk ieder woord in ons advies aan u gewogen, omdat wij denken dat dit advies u handvatten zou kunnen geven voor de vraagstukken waar u voor staat, zowel in de zin van: denkt u aan coalitievorming, wilt u een raadsagenda hebben, hoe denkt u aan de bestuurscultuur? Dus wij hebben geprobeerd dat allemaal te dekken. Er is eigenlijk geen woord in het advies dat zonder betekenis is. Tegelijkertijd, en dan neem ik een voorschot op een vraag van Gorcum Actief, zijn er ook zaken die niet genoemd zijn en toch wel betekenis hebben; daar kom ik zo meteen op terug.
Het advies spreekt wat ons betreft boekdelen en voor zich, maar er zijn een aantal toelichtende vragen gesteld en die wil ik uiteraard graag beantwoorden. Daarbij ga ik de volgorde van de sprekers langs; dat lijkt me het makkelijkst om compleet te zijn.
Ik begin met de vraag van Democraten Gorinchem hoe de opvatting van Stadsbelang is geïntegreerd in het eindadvies. Ik kan niet anders zeggen dan dat op het moment van het opstellen van het advies de opvatting van Stadsbelang zoals die op dat moment bij ons bekend was een op een geland is in dit advies. Dit raakt misschien aan de volgende vraag, die door de collega van de Partij van de Arbeid is gesteld, of de reactie van Stadsbelang ons heeft verrast vandaag. Het antwoord is ‘ja’. Maar verrassingen horen bij ons werk, zeg ik er meteen even bij. Dus wij zijn daardoor niet van onze voeten geslagen, maar een verrassing was het zeker.
De VVD heeft geen vragen gesteld en op uw bijdrage ga ik dan ook niet reageren, tenzij u dat graag wilt, maar dan hoor ik het graag.
De vragen van ChristenUnie/SGP waren wel wat specifieker. Hoe bent u gekomen tot het motorblok dat genoemd wordt? Die vraag werd door een andere fractie ook nog gesteld. Er zijn inderdaad ook andere suggesties voor een coalitie gedaan. Wij hebben dat ook wel verwoord in het advies, maar we hebben niet al die andere suggesties opgeschreven, omdat die andere suggesties eigenlijk ieder voor zich één keer genoemd werden. Als we ze optellen, zijn er misschien wel een zeven- of achttal andere suggesties gedaan, maar omdat ze slechts één keer genoemd werden hebben wij ze niet genoteerd, omdat wij wilden proberen te zoeken naar een grootste gemene deler in uw raad en in de suggesties die wij ontvingen. Zo meteen kom ik nog even terug op dit punt.
Hoe bestuurlijke vernieuwing te realiseren van binnenuit? Dat is een hele goeie en interessante vraag die in ons politieke bestel vaker speelt, omdat je vaker continuïteit hebt in personen en toch probeert de cultuur te vernieuwen. We hebben wat dat betreft ook een aantal suggesties gedaan waarvan we hopen dat u die serieus wilt nemen en ook wilt overnemen. Ik hoorde er gelukkig ook positieve signalen over. Ik zal niet al die suggesties nu gaan opsommen. Er staan zes bolletjes in het advies en bij het zevende staat ‘et cetera’. Dat is natuurlijk aan u. Ik zag dat ook in de krant al een suggestie werd gegeven om een ombudsman aan te stellen, wie weet hoeveel et cetera’s er nog bij komen. Maar we hopen dat u deze gedeelde opvatting van uw eigen raad ook serieus neemt en dat er, ondanks dat u wellicht in vergelijkbare samenstellingen uw raadsvergaderingen doormaakt, en misschien ook wel uw B&W-vergaderingen, toch een impuls uitgaat van het advies.
En dan de vraag of 16 zetels nu niet te breed is, of te smal. Ik denk dat ik even moet benoemen dat eigenlijk ieder van u heeft gepleit voor een bredere coalitie dan de huidige. Hoe breed het dan moet, is een vraag waar u uiteindelijk zelf over gaat. Het is zelfs mogelijk om in een gemeenteraad geen coalitie en oppositie te hebben, maar gewoon met

z’n allen te besturen. Dat kan ook. Maar u heeft bijna allemaal een voorkeur voor een vijfpartijencoalitie. Omdat die wens bij u zo sterk leeft, hebben wij dat ook doorgegeven, want het is niet zo dat mijn collega-informateur en ik met eigen opvattingen hier staan en aan het werk zijn. Wij proberen zo goed mogelijk te luisteren naar uw inbreng en uw input en proberen die zo te verwoorden dat u daarmee door kunt. Ik hoop dat de opmerkingen die u meegegeven heeft ook herkend zijn, maar wij hebben daar niet een eigen sausje overheen willen gieten. Als ik dat zou doen, zou ik zelf overigens pleiten voor wat ik net zei: u hoeft niet per se aan coalitie en oppositie te denken, u kunt ook gewoon samen de stad besturen. Maar ik weet dat dat soort opvattingen best wild zijn, althans vaak zo worden ervaren, dus een stapsgewijze richting naar bestuurlijke vernieuwing, zoals u die nastreeft, is daarvoor een heel goed alternatief. Ik hoop dat u die instrumenten ook oppakt.

De heer Polatli: Voorzitter?

De voorzitter: De heer Polatli.

De heer Polatli: Zouden wij een schorsing van een kwartier kunnen krijgen?

De voorzitter: Ik denk dat het goed is dat de informateur eerst even de vragen beantwoordt en dat we dan gaan schorsen. Dan kunt u de beantwoording van de informateur meenemen in de schorsding.

De heer Polatli: Prima.

De heer Blase: Dank u wel. Tot zover de reactie op ChristenUnie/SGP.
Gorcum Actief heeft weliswaar geen vraag gesteld, maar wel gevraagd waarom de andere coalities die genoemd zijn niet realistisch zijn. Ik heb net geprobeerd dat te verwoorden: omdat ze één keer verwoord zijn en je toch zoekt naar een coalitie die een ruime meerderheid van deze raad achter zich heeft. Om die reden hebben wij de woorden ‘niet realistisch’ gebruikt. Het is dus geen kwalificatie in de zin van of er voldoende deskundigheid in zo’n coalitie zou zitten, of dat het inhoudelijk niet zou kunnen. De enige reden is: is er voldoende draagvlak in deze raad aanwezig om zo’n coalitie aan een meerderheid te helpen?
D66 heeft een vraag gesteld over vervolggesprekken, waarbij u zegt dat de scheidslijn tussen oppositie en coalitie voorkomen moet worden. Nou, u hoort al aan mijn bijdrage dat ik het zeer met u eens ben. Ik denk dat zo’n scheidslijn lang niet altijd bijdraagt aan effectief bestuur, dus die moeten we ook voorkomen. Ik vind het wel een beetje vroeg om nu al op vervolggesprekken in te gaan, omdat u in de tweede termijn eerst zelf nog wilt verkennen of u deze opdracht wil wilt overnemen zoals die er nu staat, of dat u ‘m wilt amenderen. Want als u ‘m amendeert, en dat kan natuurlijk, zullen die vervolggesprekken net wat anders zijn dan wanneer ze gaan over wat er nu staat. Ik kom er graag op terug, maar dan op een later moment.
Het CDA had volgens mij geen vragen, maar sprak vooral ondersteuning uit.
Bij de SP heb ik met name een oproep gehoord, dat u bang ben dat het weer zo zal gaan. Die oproep snap ik. Ik zei net al dat het in het openbaar bestuur vaker een punt is. Ik ben burgemeester geweest in Vlaardingen, daar had je een cultuur die we wilden doorbreken

en toch waren het vaak dezelfde mensen die na de verkiezingen terugkwamen, dus daar heb je een lange adem voor nodig. Tegelijkertijd bent u allemaal gekozen volksvertegenwoordigers, u bent ook volwassen mensen, dus waarom zou het u niet lukken om deze bestuurlijke vernieuwing door te voeren en deze impuls te geven? Het vraagt, denk ik, een inspanning van u allen om daar invulling aan te geven. Met die oproep zou ik mijn bijdrage willen afronden, burgemeester.

De voorzitter: Dank u wel. De fractie Stadsbelang heeft om een schorsing gevraagd. Derhalve schors ik de vergadering voor een kwartier (20.23 uur).

Schorsing

De voorzitter: De vergadering is heropend (20.54 uur). Dit was wel een heel lang Gorcums kwartiertje, maar goed, soms is het belangrijk om toch iets langer te schorsen. Inmiddels is iedereen die aanwezig was weer terug op z'n plek. We hebben de eerste ronde gehad, met een reflectie op het advies van de informateurs, waarna de heer Blase namens de informateurs de nodige antwoorden heeft gegeven op gestelde vragen. Wij gaan nu over tot de tweede termijn.

5. Fracties reageren op elkaar.

De voorzitter: Het woord is aan de fractie Stadsbelang, de heer Klein.

De heer Klein: Bedankt, voorzitter, en sorry dat het iets langer duurde dan een kwartiertje. Laten we het op onervarenheid houden.
Dat het voor een aantal partijen, en ook voor de informateurs, als een verrassing kwam dat wij eventueel een aanvulling willen op het advies, kan ik wel begrijpen, maar wij willen juist wat zij hebben aangegeven in de verslagen meenemen voor een open en eerlijk gesprek. Als dit als een vervelende verrassing is ervaren, dan excuses. Enkele partijen hebben gevraagd welke variabelen wij dan zien waarover we willen spreken en hoe we dit vorm zouden willen geven. Eigenlijk willen wij als startpunt inzetten op twee variabelen, pakkende het advies van de informateurs waarin Stadsbelang, Democraten Gorinchem, PvdA, CDA en D66 worden aangedragen. Daarvanuit willen wij het voorstel doen om in ieder geval ook de verkenning met de VVD te doen in plaats van D66. Hiermee wil ik nogmaals onderstrepen dat het absoluut niet onze bedoeling is om te sturen, of om mensen uit te sluiten. Wij willen vooral gewoon wat breder het gesprek aangaan om tot een goed besluit te komen over welke vorm we willen. In onze optiek zijn we dan juist open en eerlijk bezig. Op dit moment willen we even kiezen voor kwaliteit boven snelheid. Wat wij van die gesprekken verwachten, is dat we iets dieper ingaan op de inhoud. We hebben de gesprekken gevoerd met de informateurs en nu willen we in het gesprek een verdiepingsslag maken op de inhoud, en hoe dat samenvalt. Dat zouden we willen doen in twee losse gesprekken, waarin de vier eerder genoemde partijen het gesprek aangaan met de VVD en opvolgend met D66, of andersom. Daarin zouden wij graag de begeleiding willen van de huidige informateurs.
Hiermee heb ik volgens mij alle openstaande vragen gehad. Als we eruit komen met die vijf partijen, zouden we dat willen onderstrepen met een raadsagenda waar we gezamenlijk aan werken. Het moment van het gesprek zouden wij bij voorkeur over

ongeveer een week willen laten vallen, zodat ons ook even als nieuwe partij – we zijn niet als partij nieuw, maar wel als mensen – de ruimte wordt gegeven om afzonderlijk ook nog even in gesprek te gaan over de verschillende onderwerpen. Bedankt, voorzitter.

De voorzitter: Laat ik even proberen het samen te vatten, want dat is wel van belang voor het verloop van de vergadering, en dan kunnen de verschillende fracties in de gemeenteraad daarop ook reageren. U stelt een tussenstap voor, waarbij Stadsbelang eerst informele gesprekken voert met D66 en daarna met de VVD, of omgekeerd. Daarna vinden dan in aanwezigheid en onder leiding van de informateurs gesprekken plaats, waarbij Stadsbelang, PvdA, Democraten Gorinchem en CDA aan tafel zitten en afwisselend weer uitnodigen D66 en VVD. Vervolgens wordt dan de balans opgemaakt en daarna hebben we opnieuw een raadsbijeenkomst zoals deze, waarin we spreken over de resultaten van die gesprekken. Heb ik dat goed samengevat?

De heer Klein: Ja, dat klopt.

De voorzitter: Dan is dat het uitgangspunt van het vervolggesprek. Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan de heer Schefferlie van Democraten Gorinchem.

De heer Schefferlie: Voorzitter, dank u wel. Ik zou eigenlijk eerst iets liefs tegen iedereen willen zeggen, met het risico dat het een soort aandoenlijke sessie wordt. Het gaat even over de besproken bestuurscultuur, die ik liever ‘samenwerkingscultuur’ zou willen noemen. Uit sommige bijdragen kreeg ik de indruk dat de bestuurscultuur een op een zou betekenen hoe het college, of hoe de coalitie, handelt, en ik denk dat het daar toch echt niet om gaat. We hebben het gehad over de dynamiek die in ons systeem al heel lang heerst. Daar kun je allerlei analyses op loslaten, maar in ieder geval weet ik één ding zeker, en dat is dat ik er in vele gevallen ook geen positieve bijdrage aan heb geleverd. Maar dat is het voordeel als je misschien wel die continuïteit invult, dat je er wel van kunt leren. Ik hoop dat echt van harte. Dat betekent ook vanavond dat de manier waarop je misschien nog wel met teleurstelling omgaat, ook van invloed kan zijn op je eigen inbreng en bijdrage op die al dan niet echt gewenste nieuwe samenwerkingscultuur. Dat is jammer natuurlijk, want als je onze verkiezingsprogramma’s leest, denk ik: jeetje, wat een ontzettende liefde is eruit geknald voor de stad! Geen wonder dat je die dan het liefst wilt verzilveren door je eigen bestuurskracht daarbij in te brengen. Maar het gaat gewoon niet om iedereen daarin toe te laten, misschien vernieuwende vormen, zoals de heer Blase heeft geschetst, waarin je gezamenlijk die stad bestuurt en op een of andere manier gezamenlijk die wethouders kiest. Ik vind dat nog moeilijk. Aan de andere kant is het bijna verleidelijk om echt iets te doorbreken. Ik heb zelf in het verleden ook meegemaakt dat de teleurstelling zo groot kan zijn dat het eigenlijk te moeilijk is om je eroverheen te zetten en constructief voor de stad te gaan. Dus ik vind het ook heel goed en prima, weet je, als we dat een tijd lang te verduren krijgen en ik zal tot het uiterste gaan om mijn best te doen om te kijken of we het toch met elkaar beter kunnen maken gewoon.
Ik had beloofd over iedereen iets liefs te zeggen, en als ik dan bij de SP begin: mevrouw Dansen had een positieve keuze, die hield voor mij vooral in dat je dus eigenlijk met iedereen inhoudelijk overweg had gekund, maar dat je het met sommigen nog meer ziet zitten. Wat mij bij de SP aansprak – misschien is het anderen ook opgevallen – is dat u

dezelfde speerpunten had als Democraten Gorinchem. Alleen de uitvoering erachter vond ik iets verder zoeken bij u, maar die speerpunten kwamen wel wonderlijk overeen en dat moet toch eigenlijk iets heel moois kunnen opleveren.

Mevrouw Dansen: Mevrouw de voorzitter, bij wijze van interruptie…

De voorzitter: U gaat nu iets liefs terugzeggen?

Mevrouw Dansen: Nee.

De voorzitter: Ach, wat jammer!

Mevrouw Dansen: Ik wilde alleen maar zeggen dat je bij de heer Schefferlie altijd kunt wachten op een act voor een heer, maar ik voel niet voor een act voor een heer en een dame, dus ik doe niet mee. Wij blijven gewoon zielig doen!

De heer Schefferlie: Oké, dan blijft u dus slachtofferpartij, en dat is jammer, want ik denk dat u zoveel meer te bieden heeft. Ik heb al gemerkt dat we de laatste tijd toch weer meer kunnen lachen, dus ik blijf toch vertrouwen houden in die betere toekomst. Ik weet niet of ik het zo gek ga maken als met mijn poging bij mevrouw Molengraaf, dat ik ook in een Sinterklaaspak bij u thuis kom, maar ik ga toch nog het een en ander verzinnen.
Ik zou ook iets sympathieks willen zeggen over de nieuwe collega's van ChristenUnie/SGP, maar dat is puur gewoon intuïtief de interpersoonlijke kennismaking. Ik denk: jeetje, dat moet toch ook hartstikke goed gaan lukken om daar meer werk van te maken. Maar ook naar u toe wil ik wel zeggen: het is echt een dynamiek. In de vorige periode: natuurlijk, als een coalitie smal is en je wordt onder druk gezet, dan ga je ook niet je beste kant laten zien. Dan word je eigenlijk misschien te beschermend en sta je te weinig open voor, maar tegelijkertijd heb ik bij de oppositie ook dingen gezien, waarvan ik dacht; hè, was dat nou echt goed bedoeld voor de stad, of was het een poging tot tackelen van wat dan ook? Wat fijn is het dan om met een schone lei te beginnen. Ik hoop dat het lukt en ik heb er gewoon zin in om dat met u te doen, in welke vorm dan ook.
En Gorcum Actief niet te vergeten: ik vond het echt een prachtig verkiezingsprogramma, echt heel compleet. In die zin vond ik het accent dat u op de windmolens hebt gelegd haast jammer, want u had zoveel andere mooie dingen te vertellen. Maar goed, het heeft u wel succes gebracht. Nog eens gefeliciteerd met uw verdubbeling. Maar als het echt gaat om winst bij verkiezingen, zijn het toch echt de zetels, en als je van 14 op 14 blijft terwijl je ook lastige periodes hebt gehad, vind ik dat een fijn resultaat. Wij zijn blij met van 4 naar 4 en ik zou het heel moeilijk vinden om naar mijn ledenvergadering terug te gaan om te zeggen: ja, we hebben wat stemmen verloren, we zijn op 4 gebleven, maar het leek ons toch beter dat een andere, kleine partij in plaats van wijzelf in die coalitie moet komen. Natuurlijk proberen wij dat en wij hebben dat nu gepoogd met partners waarvan we denken: hé, die bieden een goeie kans om onze ambities mee in te vullen. Nou, dat is de eerste termijn al geweest. Wij gunnen en begrijpen ook Stadsbelang om meer tijd nodig te hebben om iedereen te leren kennen, want dat is het eigenlijk. Want hoe je het wendt of keert, prachtig die bekende merknaam van Stadsbelang en het vertrouwen dat de stad is gegund in de manier van doen en het netwerk dat ze van oudsher hebben, maar het zijn nieuwe mensen, dus prima om te vertragen, om daarmee uiteindelijk een betere kwaliteit

te realiseren in een hopelijk stabiel, mooi en breed bestuur. Het is mij opgevallen, als ik me niet vergis, dat twee belangrijke oppositiepartijen van de vorige periode daar ogenschijnlijk voor open staan en ik zie van harte uit naar die gesprekken in de voorgestelde constructie.
Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Oostrum, PvdA.

De heer Oostrum: Voorzitter. Ik kan het niet mooier brengen dan de heer Schefferlie en ik ga het zeker ook niet proberen, want dan krijg ik toch weer het verwijt dat wij hetzelfde verhaal houden, maar de intentie is volgens mij hetzelfde. Ik zei in eerste termijn al dat ik in de verslagen van de informateurs toenadering lees tussen alle partijen en dat ik dat een heel positief signaal vind naar elkaar toe, maar vooral ook naar de stad toe, en dat wil ik toch nog maar een keer zeggen. Ik denk dat we straks met een coalitieakkoord en een raadsakkoord heel goed recht kunnen doen aan de inbreng van alle partijen in de raad en ik beloof, met de hand op het hart, dat wij daar ook voor open staan, dat wij daar ook aan mee zullen werken. Iedereen mag ons erop aanspreken als dat een keer niet zo is, en dan bij voorkeur niet via de krant.
Voorzitter. Ik heb het gevoel dat wat er gebeurt een goed gebaar is van Stadsbelang en dat de onwennigheid waarmee zij aangetreden zijn stapsgewijs in de richting komt van zoals het moet en de keuze maken, ook al zijn ze moeilijk. Ik denk dat wat nu voorgesteld wordt een goede zaak is om de volgende stap te nemen. Stadsbelang neemt eerst met D66 afzonderlijk de zaken door en met de VVD afzonderlijk de zaken door en daarna met het uitgebreide motorblok. Ik kan me daarin vinden.
Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. VVD, de heer Van Santen.

De heer Van Santen: Dank u wel, voorzitter. Zorgvuldigheid, of kwaliteit, hoor ik bij de collega's veel terug, en dat is fijn. Het gaat immers ook om het belang van de stad en onze inwoners. Nogmaals: super dat eigenlijk iedereen bijna aangeeft meer rekening te willen houden met een meer raadsbreed geluid. Ik hoor ook dat er al veel charmes heen en weer gaan en in de strijd worden gegooid hier en daar. Hartstikke mooi. Maar we moeten door. We hebben nu ook even de kans om stil te staan voor een goed onderhoud met elkaar, zodat we in de nieuwe periode goed voor den dag kunnen komen, en dan stemt het geluid vanavond ons positief. Fijn dat alle collega's hier ook een verdiepingsslag beamen op basis van dit advies en naar aanleiding van de eerste gespreksronde. Ik denk ook dat er op inhoud veel aanknopingspunten zijn en goede aanvullingen, wellicht meer aanknopingspunten dan primair gedacht en aanvullingen die er anders uit kunnen zien. Goed om dat inzicht met elkaar te hebben alvorens die keuze te maken, dan creëer je ook een sterk draagvlak met elkaar. Fijn ook dat de collega's oprecht open staan voor dit idee, wij zeker. De VVD ziet uit naar een verdieping met meerdere partijen en kijkt uit naar het vervolg.
Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. ChristenUnie/SGP, de heer De Pagter.

De heer De Pagter: Dank u wel, voorzitter. Het was tekenend dat voor de onderbreking bij een aantal partijen wat verwarring ontstond over de keuze van Stadsbelang en dat na de onderbreking deze verwarring wat minder is. Echter, deze verwarring was niet nodig, want volgens mij staat in het verslag van Stadsbelang zeker ook niet dat vormen met CDA en D66 van tevoren de voorkeur hadden, dus verbazing was niet nodig geweest.
Wij zijn het ermee eens dat vernieuwing zeker een inspanning vraagt van ons allemaal. Deze vernieuwing realiseren we niet alleen maar met methoden en technieken. Er is een ontwikkeltweedaagse en er worden allerlei initiatieven opgestart om de bestuurlijke vernieuwing te realiseren, maar die zal ook vanuit onszelf moeten komen, van binnenuit. Dat klopt.
We vinden nog steeds dat het goed is dat de brede coalitie een verbinding zoekt met de huidige coalitie en ook een verbinding met de stad. Die verbreding kan nog steeds aangevuld worden met andere partijen uit de oppositie, dus we willen nog steeds vragen aan Stadsbelang om verder te kijken. Het lijkt ons ook goed af te spreken dat de informateurs later, na de tussenfase, hun opdracht wellicht verlengen en dat je ook gaat kijken naar de inhoudelijke programma's. Zoals collega's al aangegeven hebben, hebben we diverse programma's met daarin overeenkomsten en aanknopingspunten. Wellicht zou je ook een soort inventarisatie kunnen starten op basis van onderwerpen en daarbij een partij kunnen benoemen: deze partij scoort op dít onderwerp, die partij op dát onderwerp. Op basis van zo'n holistische benadering zou ook een bepaalde coalitie naar boven kunnen komen, op basis van de onderwerpen. We gaan nu eerst deze periode in, dat we kijken naar de tussenfase en we zullen daarna kijken hoe het proces zich verder ontwikkelt.
Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan Gorcum Actief , mevrouw Hamann.

Mevrouw Hamann: Dank u wel, voorzitter. Er gaat dus nog een ronde gesprekken komen. Het is mij niet helemaal duidelijk met wie allemaal precies en met wie niet. Ik zou ervoor willen pleiten dat de twee informateurs misschien een tweede ronde doen, zoals Stadsbelang in eerste termijn voorstelde, en dat we dan op inhoud kijken en per partij onderzoeken wat men echt belangrijk vindt voor de komende raadsperiode, wat echt de hete hangijzers zijn in Gorinchem, en die in kaart brengen. Ik denk dat er dan een mooie coalitie uit kan komen, zonder daarin van tevoren al een keuze te maken. Dat is een beetje hoe wij erover denken.
Natuurlijk zijn wij enigszins gestreeld door de complimenten van de heer Schefferlie over ons fantastische programma. Wij zelf vinden dat het beste van heel Gorinchem en ik weet zeker dat daar nog lange tijd veel ideeën uit geput kunnen worden. Be my guest!

De voorzitter: Dank u wel. De heer Tekir, D66.

De heer Tekir: Voorzitter, ik verzoek u om een korte schorsing.

De voorzitter: Hoe lang wilt u schorsen?

De heer Tekir: Niet langer dan een kwartier.

De voorzitter: Ik schors de vergadering voor tien minuten (21.13 uur).

Schorsing

De voorzitter: De vergadering is heropend (21.24 uur). Het woord is aan de heer Tekir.

De heer Tekir: Voorzitter, dank u wel. In z'n algemeenheid is er vanavond volgens mij toch wel een mooie proof of the pudding voor onze nieuwe bestuurscultuur. We voelen elkaar mooi aan de tand over hoe we verder willen met deze stad en dat gaat hoe dan ook lukken.
Allereerst wil ik een algemene beschouwing geven op het thema bestuurscultuur, de rode draad die bij iedereen terugkomt. Vooral ook wil ik mijn waardering en blijdschap uitspreken over de lijn die door de heer Blase is verkondigd, dat het werken aan die bestuurscultuur niet alleen iets is wat voorbehouden is aan de nieuwe coalitie, maar nadrukkelijk aan ons allen. Ik wil dan niet zozeer de scheidslijn coalitie/oppositie benoemen, maar als we op enig moment de illusie hebben gehad dat de nieuwe bestuurscultuur / bestuurlijke vernieuwing vanuit de coalitie had moeten komen, zou ik die graag van ons af willen werpen. Het zit 'm ook niet eens in de verhoudingen, maar vooral in de inhoud wat ons betreft. We hebben het gehad over het organiseren van tegenmacht, het werken aan nieuwe participatievormen en het aanreiken van nieuwe instrumenten, ook daar bieden de informateurs ons inzichten in die we, denk ik, hoe dan ook zullen moeten oppakken en vooral blijven experimenteren, vallen en opstaan en op die manier in gezamenlijkheid werken aan dat thema.
Dan het voorstel van Stadsbelang om nu te vertragen, zoals dat is genoemd, in feite een wens om te verbreden. Die wens om te verbreden snappen we natuurlijk allemaal. Zoals we ook in het duidingsdebat hebben benoemd, maar ook in de verschillende verslagen hebben kunnen lezen, is die wens veel breder in deze raad aanwezig. Het is alleen maar te prijzen om die breedte nu nader te verkennen, al was de manier waarop het vanavond naar voren werd gebracht ook voor ons een verrassing, maar daar kunnen we elkaar de hand in schudden. Een vraag hebben wij wel bij de wijze waarop we gaan verkennen. In het verslag van de informateurs lezen we dat een drietal partijen aan het motorblok toegevoegd zouden kunnen worden en dat die allemaal hun eigen kans en eigen voordelen hebben. Nu stelt u voor om alleen te verkennen met CDA/VVD en D66/CDA. Wat wij daarin missen is de schakel VVD/D66 en ik ben wel benieuwd hoe u tot die keuze bent gekomen. Als u daarop straks nog wilt reageren, heel graag.
Nogmaals: in algemene zin juichen wij een verbreding van de gesprekken alleen maar toe en werken we mee aan een stukje kennismaking als dat nodig is, een nadere verdieping, en we zijn benieuwd waar het schip gaat stranden.
Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even naar de heer Klein. Wilt u bij interruptie een antwoord geven op de vraag van de heer Tekir? Bij voorkeur wil ik het namelijk houden bij twee termijnen.

De heer Klein: Ik wil er niet te veel over uitweiden, maar wij kiezen in ieder geval voor dit voorstel, om de verbreding iets breder op te zetten in plaats van op dit moment gelijk

al in een trechter te lopen. Daarom willen wij dat extra gesprek, zonder verder in te gaan op de inhoud.

De voorzitter: De heer Tekir.

De heer Tekir: Misschien ben ik dan niet helemaal duidelijk geweest. Die verbreding juichen we van harte toe, maar de vraag was vooral: waarom verbreden we dan niet in de lijn zoals door de informateurs ook wordt voorgesteld, door meteen echt in die breedte met die drie partijen te gaan verkennen, dus ook de optie VVD/D66 daaraan toevoegend, om echt vanuit een open speelveld met elkaar door te gaan?

De heer Klein: Dat zeg ik vanuit onze positie, omdat wij op dit moment van mening zijn dat wij de raakvlakken met het CDA al hebben vanuit het verleden en naar de toekomst toe. Die willen wij verkennen met óf D66, óf de VVD, in dit geval. Nogmaals: voor ons zijn dat opnieuw informatieve gesprekken, waar dan een nieuwe conclusie aan verbonden kan worden.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik het woord aan de heer Van der Geest, CDA.

De heer Van der Geest: Dank, voorzitter, dank aan de informateurs voor de antwoorden, of het in ontvangst nemen van de ondersteuning of complimenten ook, en ook dank voor het gebaar dat Stadsbelang heeft gemaakt ter verduidelijking, maar ook het aangeven van: ja, we zijn hier soms nieuw. Ik vind het ook wel sieren en passen bij de nieuwe samenwerkingscultuur dat je het ook gewoon toegeeft als het even niet gaat zoals je misschien had voorspeld. Dus dank aan de heer Klein voor dat gebaar. Ik zou nog wel een suggestie willen doen, want staande de vergadering werd dit nieuwe proces geschetst en volgens mij is het wel goed om dat proces even aan het papier toe te vertrouwen, om het ook wat voorspelbaarder te maken voor de partijen die daaraan gaan deelnemen en niet, ook om verrassingen te voorkomen over hoe we dat gaan doen. Dus ik zou willen voorstellen – ik heb de heer Klein ook horen zeggen dat kwaliteit boven snelheid gaat – om die tijd ook even te nemen.
Mevrouw Hamann gaf net wat richting over het demissionair college. Ik wens het demissionair college natuurlijk alle succes toe in de komende tijd, maar laten we wel wezen: de raad is niet demissionair. Wij zijn gewoon missionair zoals we hier zitten, dus we kunnen gewoon door besturen.

Mevrouw Hamann: Voorzitter…

De voorzitter: Mevrouw Hamann.

Mevrouw Hamann: Wij spraken over een demissionair *college*….

De heer Van der Geest: Ik ook.

Mevrouw Hamann: … en vinden dat de nieuwe raadsleden tijd mogen krijgen om zich te verdiepen in de stukken.

De heer Van der Geest: Volgens mij zei ik precies hetzelfde.

Mevrouw Hamann: Nee, u zei dat de raad niet demissionair is, en daar heeft u natuurlijk groot gelijk in.

De voorzitter: Volgens mij ging het net over een demissionair college. Dit college is op dit moment inderdaad demissionair, maar laten we hopen dat er binnen afzienbare tijd eren nieuw college is. We gaan zien welk college dat zal zijn. Mevrouw Dansen, SP.

Mevrouw Dansen: Dank u wel, voorzitter. Ik heb niet meer zo heel veel toe te voegen aan mijn verhaal van daarnet, behalve dat ik natuurlijk helemaal ontroerd ben door alle mooie beloften van meneer Schefferlie. Wij zullen hem daar ook enthousiast aan houden, want dat is de rol van de oppositie en daar komen wij overduidelijk in terecht.
Eindigen wil ik met jullie allemaal buitengewoon veel wijsheid toe te wensen. Het doet mij een beetje denken aan een tv-programma waarin mensen elkaar ten huwelijk vragen, waarbij er altijd eentje overblijft die niet mee mag doen. Maar ik kan wel goed troosten, dus degene die niet mag, mag naar mij toe komen!

De voorzitter: Dank u wel. Hiermee hebben we de tweede termijn gehad en zijn we toe aan het trekken van een conclusie door de voorzitter.

6. Conclusie door voorzitter.

De voorzitter: Gelukkig is het mij niet al te moeilijk gemaakt. Ik heb zojuist al even samengevat, maar ik zal dat nogmaals doen, wat de lijn is die ik bij de overgrote meerderheid van de raad heb bespeurd. Er gaat een tussenstap plaatsvinden. Stadsbelang gaat eerst informele gesprekken voeren met D66 en met de VVD afzonderlijk. Nadat die gesprekken hebben plaatsgevonden, zullen gesprekken plaatsvinden waarbij ook de informateurs aanwezig zijn, en dan zullen in ieder geval aan tafel zitten Stadsbelang, Democraten Gorinchem, PvdA en CDA. Daarna worden weer gesprekken gevoerd met VVD en D66 afzonderlijk. Ik kan me zo voorstellen dat dan opnieuw een rapportage volgt en dat dan wederom een informele raadsbijeenkomst wordt belegd waarin wij met elkaar spreken over de bevindingen. Want uiteindelijk zal er, hoe je het ook wendt of keert, wel getrechterd moeten worden. Er zullen uiteindelijk keuzes gemaakt moeten worden. Die datum is nog niet bekend, maar zal in overleg met u, met de fractievoorzitters denk ik, bepaald worden. Zoals door velen al gezegd: kwaliteit gaat voor snelheid. Het is dus van belang dat er voldoende ruimte is voor die gesprekken.
Er zijn nog diverse andere punten benoemd, ik zie dat ook in het advies van de informateurs, maar ik schat zo in dat in die gesprekken ook wel weer gesproken zal worden over de bestuurscultuur, de raadsagenda, et cetera, et cetera. We zullen dat, neem ik aan, terugzien in een tussenrapportage, waaruit dan weer de nodige aanbevelingen voortvloeien waarover we het dan vervolgens weer kunnen hebben met elkaar.
Ik stel vast dat u zich kunt vinden in deze samenvatting, zodat we het aldus gaan doen. Ik dank u allen voor uw inbreng.

7. Sluiting.

De voorzitter sluit te 21.36 uur de vergadering.

Sprekersindex:

Blase, A.B., 11, 13

Dansen, mw. E.L., 11, 15, 16, 20

Geest, J.P. van der, 10, 20

Hamann, mw. E.W.H., 8, 18, 20

Klein, J., 2, 14, 15, 19, 20

Oostrum, J.C., 5, 17

Pagter, M. de, 6, 17

Polatli, F., 13

Santen, N. van, 5, 17

Schefferlie, P.C.J., 3, 15, 16

Tekir, I., 9, 18, 19